

JUSSKURS FOR KOMMUNALT BARNEVERN

EMD og HR – Hva betyr signalene?

Grunnleggende forvaltningsforståelse

Tore Roald Riedl
Kommuneadvokaten i Lillestrøm –
HØST 2020

Norge under lupen i EMD

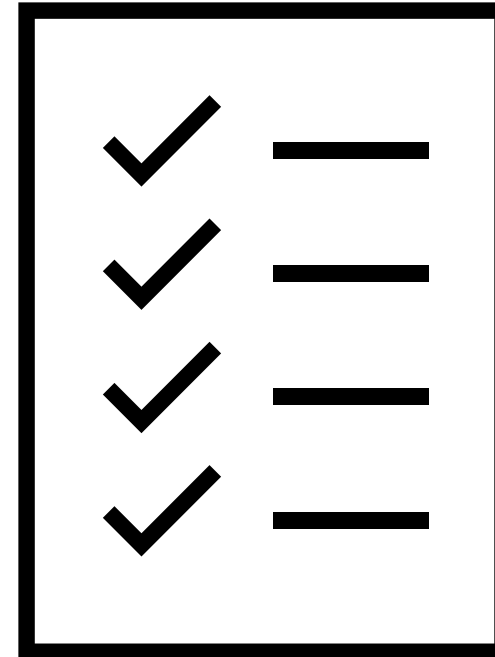
Hva betyr det for tjenestene?

Bufdir

Hva skal vi gjennom?

1. Kort om EMD og saker som er tatt til behandling
2. Strand Lobben-saken
3. Nye høyesterettsavgjørelser
4. Hva kan vi lære?

Hvorfor er avgjørelser fra Strasbourg så viktig i Norge?

Menneskerettighetsloven § 2

«Følgende konvensjoner skal gjelde som norsk lov (...)

- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen» (EMK)

Menneskerettighetsloven § 3

«Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning.»

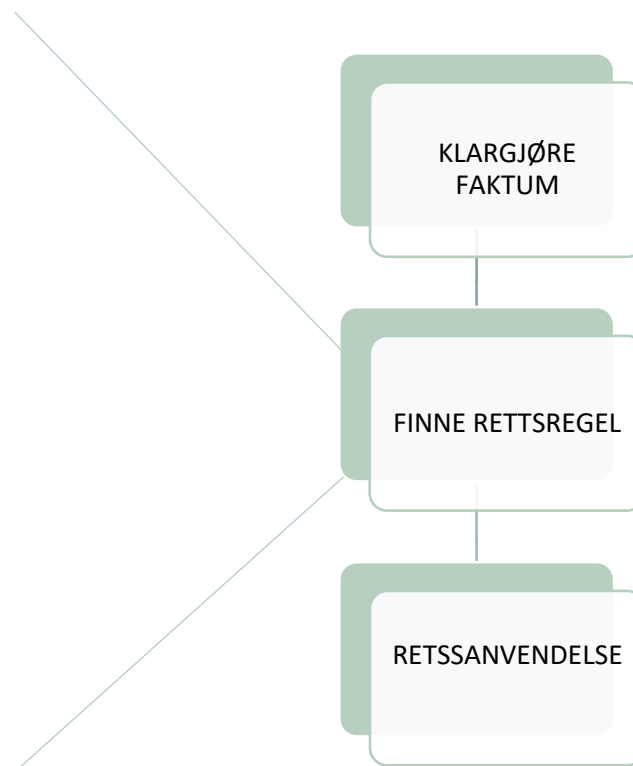
Hva er «motstrid»?

- > Når ulike rettskilder gir oss ulik løsning på rettsspørsmål
- > Ikke bare «tekstlig» motstrid (lov- og konvensjonstekst)
- > Det spesielle med EMK er håndhevelsesorganet – Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) – i motsetning til FN`s barnekonvensjon som ikke har håndhevelsesorgan
- > Derfor også motstrid under «praktiseringen» av regelverkene – avgjørelser fra EMD kan få betydning for hvordan vi skal praktisere vårt regelverk
- > De senere år – rask tilgang til publiserte avgjørelser – tiden hvor vi bare kort nevnte EMK i barnevernssakene er definitivt forbi

Rettsanvendelse

Rettskilder i «trinnhøyde»:

- **Menneskerettigheter**
- Grunnlov
- Lov
- Forskrift
- Rettspraksis
- Forvaltningspraksis (tilsyn)/veiledere/rundskriv
- Juridisk teori
- «Reelle hensyn»

EMD – en felles Europeisk menneskerettsdomstol

Domstolen og betydning

- 47 medlemsland i Europarådet, med over 800 millioner innbyggere
- Bestemmelsene i EMK er åpent og generelt formulert. Dette gir domstolen en viktig rettslig posisjon
- Grunnloven fikk i 2014 et eget kapittel om menneskerettigheter. EMK er en del av norsk rett gjennom Menneskerettsloven

Om klagemulighetene

- Individuelle klager på medlemsstatenes brudd på EMK
- Klager må ha brukt alle nasjonale klagemuligheter
- Klagen må skje innen 6 måneder etter siste avgjørelse
- Det må påberopes brudd på en konkret rettighet etter konvensjonen

Den aktuelle artikkelen Norge har brutt

Art 8. Retten til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.

2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i

samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige

trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller

moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Norsk rett og praksis i EMD – like utgangspunkter

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn, grunnloven 104

En omsorgsovertakelse skal være midlertidig – Innst. O. nr. 80 (1991-92)

▪ “Authorities should strike a fair balance between those interests and that, in the balancing process, particular importance should be attached to the **best interests of the child** which, depending on their nature and seriousness, **may override those of the parents** “

▪ “a care order should be regarded as a **temporary measure**...”

- ✓ Men en bekymring fra norsk hold for at EMD ikke i tilstrekkelig grad vektlegger barnets interesser når disse kommer i konflikt med foreldrenes interesser.

Hvor treffer kritikken fra EMD?

Barneventjenesten

Begrenset
beslutningsmyndighet.
Mindre fokus fra EMD.

Fylkesnemnda

Beslutningsmyndighet
i alle tvangssaker. Stort
fokus fra EMD.

Domstolene

Endelige
avgjørelsesmyndighet.
Stort fokus fra EMD.

Norge under lupen i EMD – totalt 39 saker

- ✓ **Case of M.L. v. Norway**
  - Plassering i slekt/nettverk
- ✓ **Case of Mohamed Hasan v. Norway**
  - Omsorg og adopsjon
- ✓ **Case of Jansen v. Norway** - nekt av samvær
- ✓ **Case of Strand Lobben (storkammer)**
  - **Adopsjon**
- ✓ **K.O and V.M. v. Norway**
  - Omsorg og nekt av samvær
- ✓ **Case of Abdi Ibrahim v. Norway** - adopsjon
- ✓ **Case of A.S. v. Norway**
  - Omsorg og nekt av samvær
- ✓ **Case of Hernehult v. Norway** (omsorgsovertakelse)
- ✓ **Pedersen and others v. Norway** (adopsjon)

Strand Lobben v. Norway

Samtykke til adopsjon var en krenkelse av mor og barnets menneskerettigheter

Kritiserer Norge for et ensidig fokus på barnets interesser

“the domestic authorities did not attempt to perform a genuine balancing exercise between the interests of the child and his biological family (...), but focused on the child’s interests instead of trying to combine both sets of interests, and moreover did not seriously contemplate any possibility of the child’s reunification with his biological family.»

Fra storkammerbehandling I EMD

- > Storkammerbehandling innebærer at avgjørelsen får stor betydning for etterfølgende liknende saker (noe som så langt har skjedd i åtte nye saker mot Norge)
- > Fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon.
- > Var inngrepet i retten til familieliv «nødvendig i et demokratisk samfunn»?
- > To generelle prinsipper ble fastlagt:
  1. «det påligger statene en positiv forpliktelse til å sørge for at omsorgsovertakelse av barn normalt skal anses som et midlertidig tiltak, og at det overordnede formål med tiltakene skal være tilbakeføring og gjenforening».
  2. «Statene er tilkjent en viss skjønnsmargin, men Domstolen krever at saksbehandlingen i slike saker er forsvarlig».

Rettsens anvendelse av prinsippene – kritikk mot den Norske avgjørelsen

- > Domstolen mente (ting)rettsens bevisvurdering var bemerkelsesverdig da den vektla noen vitneuttalelser om morens manglende omsorgsevne, mens informasjon om at hun i mellomtiden hadde fått seg en stabil bosituasjon, giftet seg og fått et nytt barn, ikke ble tillagt avgjørende vekt.
- > Domstolen kom til at mangelen på en fersk undersøkelse av morens omsorgsevne begrenset bevisvurderingen betydelig, og at tingretten som følge av dette ikke hadde vurdert morens omsorgsevne på en tilstrekkelig grundig måte.
- > Domstolen kritiserte videre tingretten for å bygge avgjørelsen på guttens stadige sårbarhet, uten å forklare hvorfor han fortsatt var «sårbar» etter mange år i fosterhjemmets omsorg.
- > I motsetning til tingrettens avgjørelse uttalte også Domstolen at moren ikke kunne klandres for at hun ikke så den mulige skaden det kunne påføre barnet at hans omsorgssituasjon var gjenstand for en lang tvist forrettsapparatet.

Fortst. – kritikk mot den Norske avgjørelsen

- > Om samvær: formål i norsk avgjørelse: mulighet til å holde kontakt med sine «røtter». Domstolen kritiserte denne slutningen, da formålet med samværet ikke ble begrunnet i en målsetning om gjenforening av den biologiske familien, slik Domstolens praksis legger opp til.
- > Gjennomføringen av samværet mellom moren og barnet ble også trukket frem som kritikkverdigg. Moren ble ikke gitt gode muligheter til å knytte seg til barnet sitt på en avslappet eller fri måte. Domstolen påpekte at myndighetene (barneverntjenesten) i liten grad hadde bidratt til å gjøre besøkene og samværet vellykket, ved for eksempel å søke alternative omgangsformer.
- > Samværets omfang og begrunnelse tilsa ifølge Domstolen at de var lite egnet som bevis som kunne si noe om morens omsorgsevne.

Nye høyesterettsavgjørelser

- Tre saker behandlet av Høyesterett i storkammer 27. mars 2020
- En kjennelse i sak om ankenektelse fra lagmannsretten – fratakelse av foreldreansvar og adopsjon (HR-2020-661-S)
- En dom som gjelder anke fra lagmannsretten over dom i sak om omsorgsovertakelse og begrensning av samvær (HR-2020-662-S)
- En kjennelse i sak om ankenektelse fra lagmannsretten - saker om omsorgsovertakelse og samvær (HR-2020-663-S)

Resultat HR-2020-661-S

- > Vurderte forutgående omsorgsovertakelse OK, adopsjonsvedtaket ikke OK og tingrettens dom ikke OK.
- > Ankenektelse for dom om fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon i tingretten.
- > HR fant at tingrettens behandling av adopsjonssaken ikke hadde vært tilfredsstillende (vesentlige svakheter):
  - For dårlig vurdering av endringer i mors situasjon
  - For dårlig avveining av verdien av kontakt mellom barnet og mor veid opp mot behovet for adopsjon nå
- > HR opphevet lagmannsrettens ankenektelse.
- > Dette betyr at denne saken skal opp til behandling igjen i lagmannsretten i full bredde.

Resultat HR-2020-662-S

- > Vurderte akuttvedtaket OK, samt fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse som OK.
- > Lagmannsretten hadde gitt samtykke til ankebehandling.
- > HR vurderte at vilkårene for omsorgsovertakelse fortsatt var oppfylt.
- > Utvidet samværsordningen fra 4 til 8 samvær i året.

Resultat HR-2020-663-S

- > Vurderte ingen forutgående avgjørelser.
- > Ankenektelse for dom om omsorgsovertakelse og samvær i tingretten (to saker for tingretten, egen samværs sak for far).
- > Vurderte at tingretten hadde behandlet spørsmålet om omsorgsovertakelse OK.
- > Vurderte at tingretten også hadde behandlet samværsspørsmålet OK (hhv 6 til mor og 0 til far).
- > Derfor ingen «vesentlig svakhet» ved tingrettens avgjørelse.

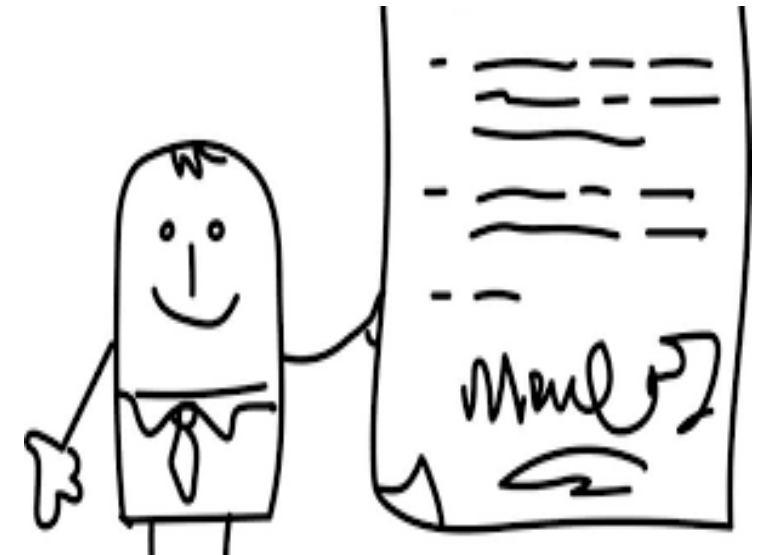
Skjerpet krav til utredning og begrunnelse

- Jo mer inngripende tiltak, desto større krav stilles det til et forsvarlig beslutningsgrunnlag og en grundig begrunnelse.
- Skjerpede krav når foreldrene gjør gjeldende at omsorgsevnen har utviklet seg i positiv retning eller at livssituasjonen har endret seg med betydning for tidligere vurderinger som er gjort
- Når barneverntjenesten vurderer at det ikke er aktuelt at barnet tilbakeføres og det konkluderes med at omsorgsovertakelsen skal være langvarig eller permanent, må det «fremgå uttrykkelig av begrunnelsen hvorfor gjenforening ikke er aktuelt», og i begrunnelsen må en «få frem hva barnevernet har gjort for å muliggjøre tilbakeføring».

Skjerpet krav til utredning og begrunnelse

- Det må stå i begrunnelsen for hvert tiltak «om mindre inngripende tiltak er blitt vurdert, og hvorfor de ikke ble ansett som tilstrekkelige». Også dette må utredes og begrunnes grundig.
- Høyesterett mener også at «myndighetene så langt det er mulig må gi en konkret begrunnelse av barnets sårbarhet, med henvisning til de faktiske forhold, av årsaken til sårbarheten, hva den består i, om den kan avhjelpes med hjelpetiltak, og dens betydning for barnets omsorgssituasjon».

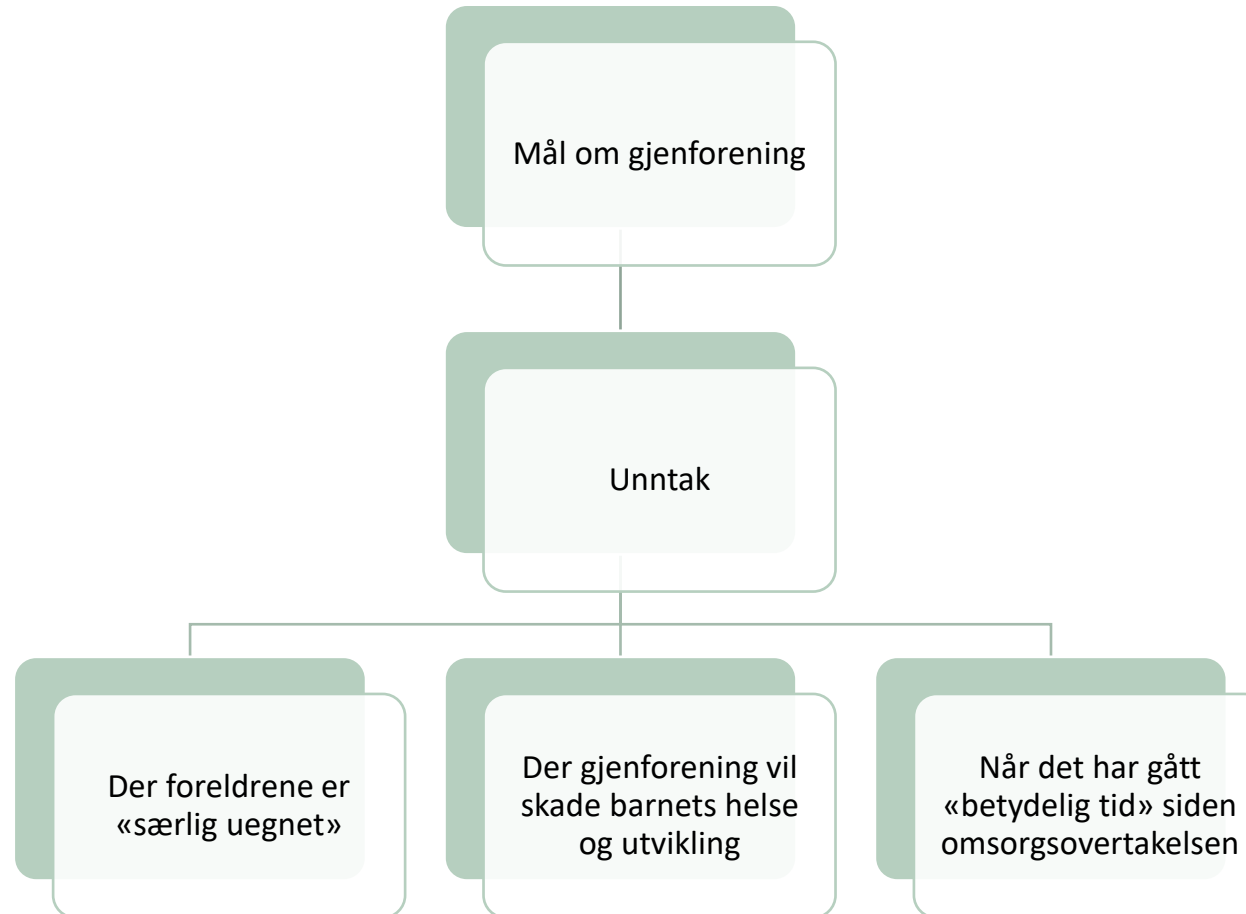

Når kan gjenforeningsmålsetningen forlattes?

- > Når foreldrene er «particularly unfit», eller
- > Hvis tilbakeføring vil «harm the child's health and development»
- > Kan også være aktuelt «when a considerable period of time has passed» siden omsorgsovertakelsen - da kan hensynet til stabilitet for barnet veie tyngre en hensynet til gjenforening

Oppsummert på norsk– ikke gjenforening

Om samvær

- Alle beslutninger om samvær må bygge på konkrete vurderinger og det overordnede må være å finne ordninger som er til «barnets beste».
- «Samværet skal fastsettes slik at båndene mellom foreldre og barn kan styrkes og utvikles».
- Myndighetene har «så langt det er mulig en plikt til å sørge for at samværene har god kvalitet», og dersom samværene ikke fungerer, «må man prøve ut justeringer eller alternativer».
- Også for beslutninger om samvær gjelder de skjerpede kravene til utredning, grunngiving og dokumentasjon.

Om samvær

- Ved antatt langvarige omsorgsovertakelser skal det i utgangspunktet være samvær. Samvær mellom foreldre og barn har en egenverdi som det må «tas betydelig hensyn til ved fastsettelsen».
- Barneverntjenesten «må – uavhengig av den antatte lengden på omsorgsovertakelsen – med jevne mellomrom undersøke om omstendighetene har endret seg, og vurdere hvilken betydning det eventuelt kan få for samværsspørsmålet». Vurderingene må dokumenteres!
- Myndighetene kan ikke fastsette samvær som utsetter barnet for «urimelig belastning».
- «Permanent tilsyn under samvær må være begrunnet konkret ... i den enkelte sak».
- Det «bør ... utvises forsiktighet med å trekke konklusjoner om foreldrenes omsorgsevne og samværskompetanse ut fra begrenset eller utilfredsstillende samvær alene».

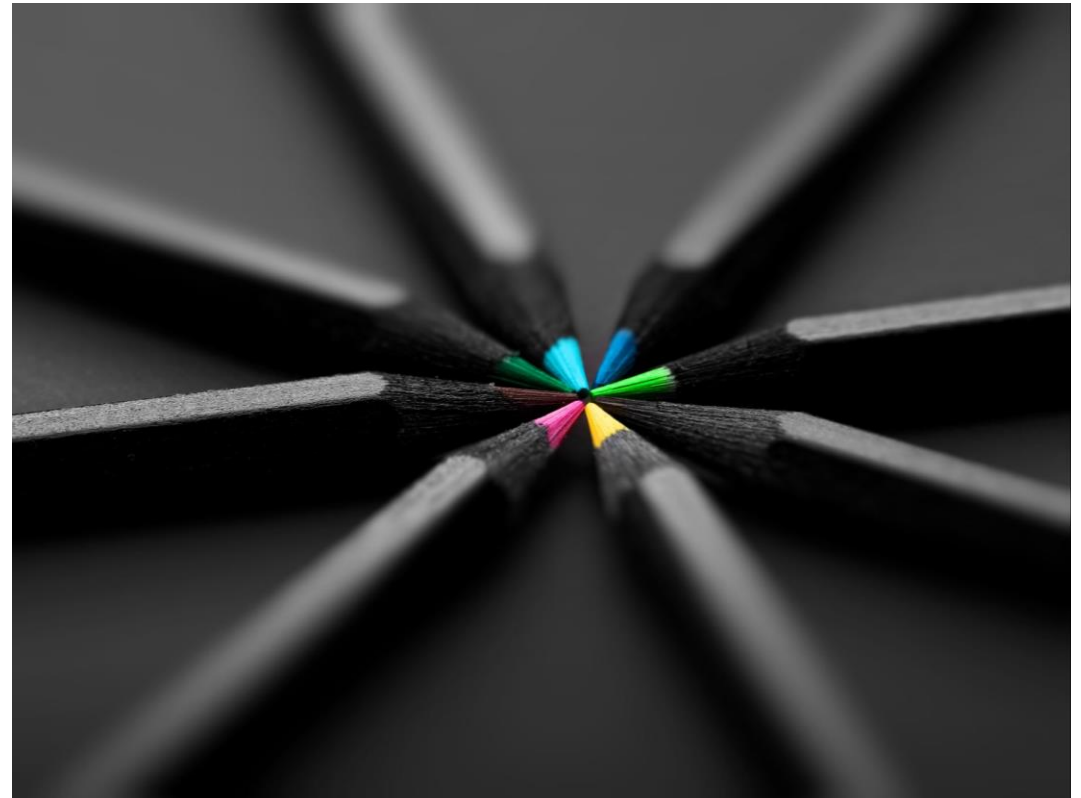
Hva er barnets beste, og hvordan veie dette opp mot foreldrenes interesser?

- Alle tiltak skal bygge på hensynet til hva som er det beste for barnet
- Men det må fremgå hvordan dette hensynet er veid opp mot foreldrenes rett til familieliv.
- Det må komme tydelig frem at begge hensynene er vurdert, og hvilken vekt de er tillagt ved avveiningen mot barnets selvstendige krav på vern om sin helse og utvikling
- Saksbehandlingen må vise at det er foretatt en «reell avveining» av kryssende hensyn. Dette stiller skjerpede krav til utredning, begrunnelse og dokumentasjon.

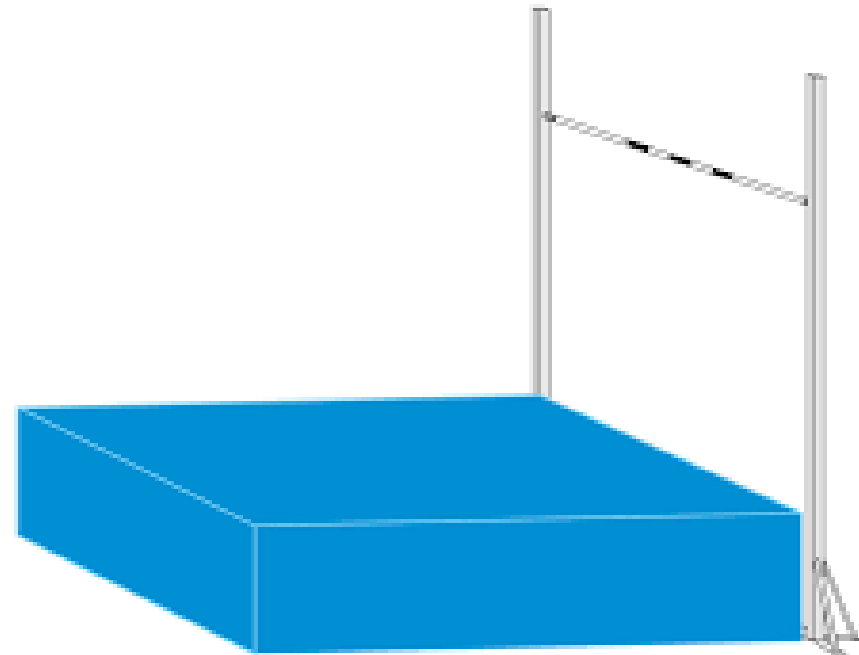
Barnets beste er delt i to komponenter

- For det første har barnet som individ selvstendig krav på vern om sin helse og utvikling, uavhengig av foreldrenes interesser og behov.
- For det andre er det som utgangspunkt til det beste for barnet å høre til i sin biologiske familie og bevare familiebandene.
- Barnets beste har «overordnet betydning», og vil etter forholdene kunne bety at foreldrenes rett til familieliv med barnet må vike.
- Familiebandene kan likevel bare brytes unntaksvis, der foreldrene er «særlig uegnet».
- På den annen side kan ikke foreldrene kreve gjennomført tiltak som vil skade barnets helse og utvikling.

Terskelen for omsorgsovertakelse er ikke hevet

- Høyesterett: Vedtak om omsorgsovertakelse «må være i samsvar med kravet om «very exceptional circumstances».
- Enkelte har anført at dette innebærer en heving av terskelen for omsorgsovertakelser til samme nivå som er fastlagt av EMD for å bryte alle bånd ved nullsamvær eller adopsjon.
- EMD holder fast ved at nasjonale myndigheter har en forholdsvis vid skjønnsmargin når det gjelder omsorgsovertakelser (selv om denne ikke er ubegrenset).
- Ikke i noen av sakene som er avgjort så langt er Norge blitt dømt for brudd på menneskerettighetene i forbindelse med selve omsorgsovertakelsen.
- Terskelen er ikke hevet.
- HR-2020-1788-A – presiserer denne «tolkningen» (se også HR-2020-1789-A).

Terskelen for adopsjon er ikke hevet

- Høyesterett går grundig inn i spørsmålet om praksis fra EMD tilsier en hevet terskel for adopsjon
- Konklusjonen er at de materielle vilkårene for adopsjon står ved lag.
- Det kreves særlig tungtveiende grunner, «så tungtveiende grunner for adopsjon fremfor fortsatt fosterhjemsplassing at de rettfærdiggjør at familiebandene kuttet helt»

Oppsummering – læringspunkter

En omsorgsovertakelse er midlertidig

- Myndighetene har fra første øyeblikk en plikt til å legge til rette for/utforske muligheten for en tilbakeføring.
- Det bør vises tilbakeholdenhet med å konkludere tidlig med «oppvekstplassering» eller lignende begreper.
- Høy terskel for å fatte vedtak som innebærer at sannsynligheten for en tilbakeføring blir sterkt redusert.
- Båndene mellom barnet og foreldrene kan bare brytes dersom foreldrene har vist seg særlig uegnet – «particularly unfit».
- Dersom det ikke er tilfellet, skal det legges til rette for samvær i så stor utstrekning som mulig, uten å utsette barnet for en uforholdsmessig byrde («exposing [the child] to undue hardship»).

Oppsummering - læringspunkter

- **Samvær og barnets beste**
  - Barneverntjenesten må regelmessig evaluere samvær og vurdere om det skal utvides. Dette må dokumenteres.
  - Barneverntjenesten må strekke seg langt for å tilrettelegge for gode samvær.
  - Det må vises forsiktighet med å trekke klare konklusjoner om foreldrenes omsorgsevner basert på observasjoner under sjeldne samvær.
  - Ved vurderingen av barnets beste må de ulike momenter identifiseres, herunder at det generelt er til barnets beste å vokse opp med sine biologiske foreldre.

Oppsummering - læringspunkter

Hjelpetiltak

- Dokumentere hvilke hjelpetiltak som er forsøkt før omsorgsovertakelse finner sted. Dersom hjelpetiltak ikke har vært iverksatt før omsorgsovertakelsen, bør både barneverntjenesten og fylkesnemnda begrunne hvorfor det ikke har skjedd.

Oppfølging av foreldrene etter en omsorgsovertakelse.

- Foreldrene må følges opp etter en omsorgsovertakelse, med fokus på å undersøke om de har evne og vilje til å bedre sine omsorgsevner. Oppfølging eller forsøk på dette må dokumenteres.

Krav til oppdaterte vurderinger og dokumentasjon

- Oppdaterte vurderinger og dokumentasjon er viktig når det har skjedd endringer i barnets eller foreldrenes situasjon. Særlig ved adopsjon, samværsnekt eller svært begrenset samvær.

Rettsikkerhet i barnevernssaker

Sammenheng mellom grunnleggende forvaltningsforståelse, rettsikkerhet og kvalitet i det barnevernfaglig arbeid

Bufdir

Kursets bakgrunn og formål

Et tilbud fra Bufdir til alle landets kommuner for å styrke forvaltningsforståelsen i kommunalt barnevernet

Hvorfor er dette viktig?

- ✓ Store utfordringer i norsk barnevern knyttet til grunnleggende forvaltningsforståelse og etterlevelse av lovkrav til saksbehandlingen
- ✓ Barneverntjenesten utøver inngripende myndighetsutøvelse og har ansvar for å utrede alvorlige tvangsvedtak. I lys av dette må det stilles strenge krav til saksbehandlingen og forståelse av grunnleggende rettsprinsipper.
- ✓ Barnevernet er avhengig av å ha tillit og et godt omdømme for å kunne nå fram til barn og foreldre som har behov for hjelp

”

Det må stilles strenge krav til god saksbehandling og forståelse av grunnleggende rettsprinsipper i barnevernet

”

Godt dokumentert utfordringsbilde

Barnevernets undersøkelsesarbeid

for beslutning til beslutning.

«DE TROR VI ER SHITKIDS»

Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon - 2020

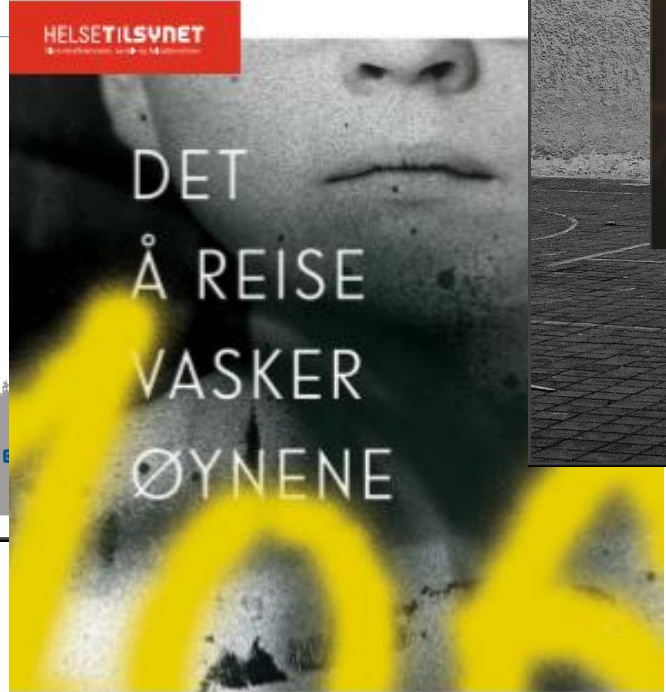
Immering a trekkene i ingslitterat

illa Lauritzen og Sturla Fossum

uni Research NTNU Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Gjennomgang av 106 barne

Svikt og svik

Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt

RAPPORT

Utvalg for

«Det men i

Gjennomg

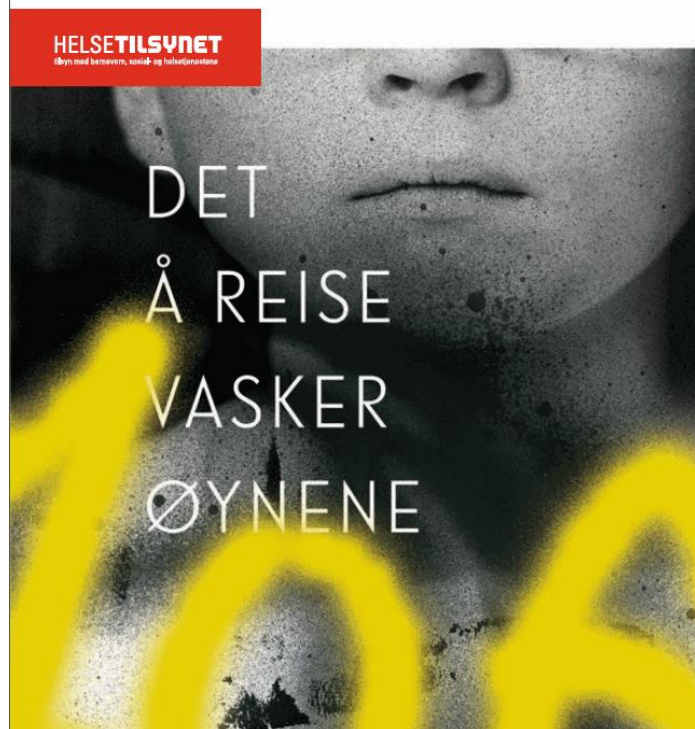
Gjennom to jentene ungdoms

Offentlig ver

28. januar 2020

Rapport Helsetilsynet (unummerert) 2019

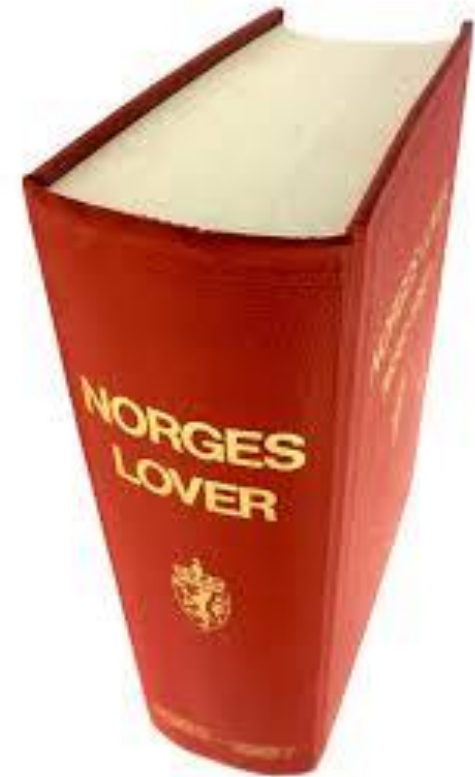
Gjennomgang av 106 barnevernssaker

- > En gjennomgang av 106 barnevernssaker fra A-Å.
- > *Vi retter en særlig takk til barn og foreldre som har delt sine erfaringer med oss, og til advokat Tore Riedl, forsker Øivin Christiansen og sosionom Sigrunn Madland. De har tålmodig gitt oss kloke råd uten at de har ansvar for innholdet i rapporten.*
- > Anbefaling: KOMPETANSEHEVING.
- > Det er saker som viser god praksis hvor det framgår tydelig at barnets beste er i sentrum gjennom hele prosessen, og at barneverntjenesten gjør god bruk av sin kompetanse til å vurdere barnets og familiens behov. Andre saker, og mange saker, viser store mangler når det gjelder faglige vurderinger og tydelighet i beslutninger.
- > Vi finner stor grad av variasjon når vi vurderer om barneverntjenestenes arbeid er i tråd med god praksis.

Hvorfor viktig å styrke forvaltningsforståelsen i barnevernet?

- Svikten kan relateres til svakheter ved barnevernets rolleforståelse som myndighetsutøver
  - Barnevernet forvalter noen av samfunnets mest inngripende tiltak rettet mot privatpersoner
  - Beslutninger kan få store konsekvenser for barn og foreldre
  - Barnevernet er en viktig og kompleks velferdstjeneste
- Kritikk fra EMD omfatter hele forløpet og oppfølgingen av familie

Tidligere feil kan medføre opphevelse av vedtak ved domstolprøving

HR-2020-661-S avsnitt 153: “Av dette følger at man ved vurderingen av et vedtak om adopsjon, ikke uten videre kan se bort fra tidligere feil.»

Grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper

God **ledelse** og fokus på internkontroll et nødvendig premiss!

- ✓ Tilstrekkelig **medvirkning**
  - ✓ Barn og foreldre
- ✓ Nødvendig **kontradiksjon**
- ✓ Tilstrekkelig **dokumentasjon**. Nok og riktig dokumentasjon.
- ✓ Mangler i **beslutningsprosessen**
  - ✓ mangelfulle faktiske opplysninger
  - ✓ mangelfull vurdering av faktum. Hva legges til grunn?
  - ✓ manglende rettslig forankring (hjemmel)
  - ✓ manglende avveininger/vurderinger

Barn og foreldres medvirkning

- En grunnleggende rettighet og en nødvendig forutsetning for at en barnevernssak er tilstrekkelig opplyst
  - Nødvendig for å sikre at tiltak som iverksettes er til barnets beste.
    - Barnets eget syn er en viktig ingrediens i vurderingen av hva som er til barnets beste
- ref. FNs barnekomite i Generell kommentar nr. 12 (2009)

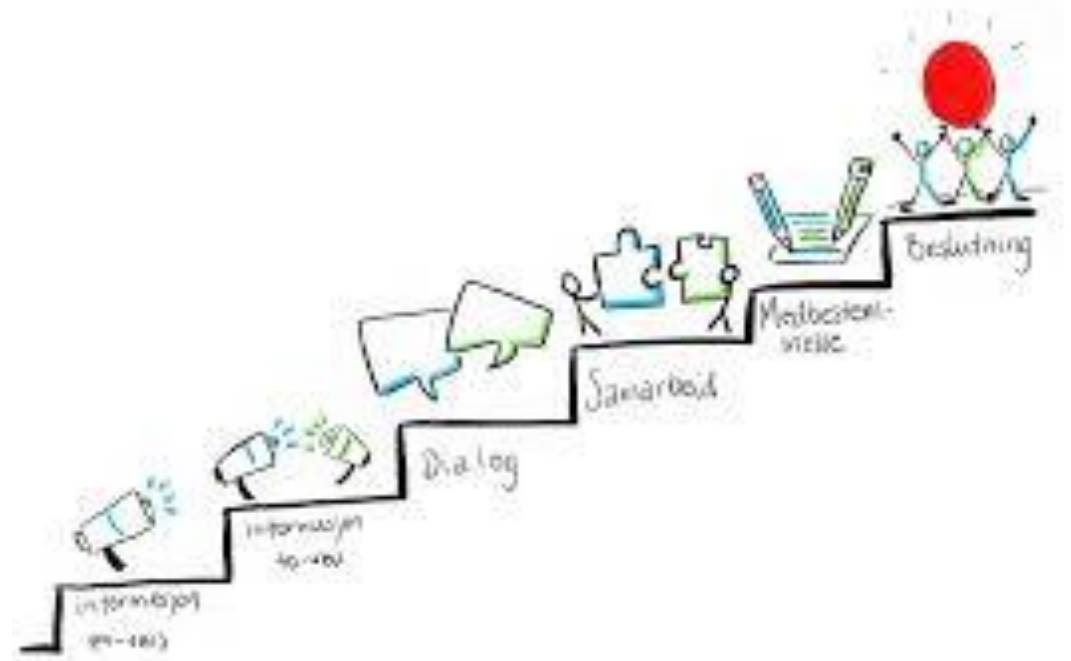
Barns rett til medvirkning

- ✓ Barneverntjenesten må snakke med barn i alle faser av arbeidet
- ✓ Ingen nedre aldersgrense for når man kan snakke med barn
- ✓ Der barn ikke er snakket med må det dokumenteres hvorfor
- ✓ Samtaler med barnet må tilrettelegges slik at det er mulig for barnet å snakke fritt
- ✓ Det barnet forteller må nedtegnes og gjennomgås med barnet slik at referatene er dekkende.
- ✓ Barneverntjenestene må bruke den erfaring og kunnskap barnet har til å opplyse saken.
- **Hvordan vektlegges barnets synspunkter?**

Foreldres rett til medvirkning

- ✓ Det må gjennomføres samtaler med foreldrene gjennom alle faser av saken.
- ✓ Medvirkningsretten og plikt til samarbeid i barnevernloven § 1-7
  - svært viktig å jobbe for en god relasjon til foreldrene
  - et godt samarbeid kan være helt avgjørende for om barneverntjenesten kommer i posisjon til å få hjulpet barnet.

Kontradiksjon – verdien av forskjellige synspunkter

Forutsetninger

- forvaltningen nedtegner/dokumenterer fortløpende under saksbehandlingen
  - partene får fremlagt sakens dokumenter og sentral informasjon
  - Partenes rett til innsyn er en vesentlig forutsetning for kontradiksjon.
- Kontradiksjon gjelder også partenes rett til å bli gjort kjent med opplysninger barnevernstjenesten innhenter fra andre instanser i undersøkelsen.

Hvorfor viktig?

- Hvordan praktiseres kontradiksjon?
  - Fremgangsmåtenes betydning for videre samarbeid
- Involveres barn? Ikke bare en rett for foreldre

Dokumentasjonsplikt i barneverntjenesten – lovregulering?

- Forvaltningsloven § 11 d, andre ledd

«Blir det ved muntlige forhandlinger, konferanser eller telefonsamtaler av en part gitt nye opplysninger eller anførsler av betydning for avgjørelsen av saken, skal de såvidt mulig nedtegnes eller protokolleres. Det samme gjelder iakttagelser tjenestemannen gjør ved befaring m.m.»

- Statens helsetilsyn har nå overordnet tilsynsansvar – metodikk for systemrevisjon inspirert av revisjon av helsetjenesten.
- Skjerpet krav til dokumentasjon også som følge av EMD-praksis.
- Krav til dokumentasjon kan være vanskelig tilgjengelig grunnet lav reguleringsgrad i lov- forskrift.

Sammenligning – Helsetjenesten – tydelig lov- og forskriftsregulert dokumentasjonskrav

- > Journalføringsplikt helsepersonelloven § 39
- > Krav til innhold i journa - helsepersonelloven § 40 første ledd
- > ....samsvar med god yrkesskikk og skal **inneholde relevante og nødvendige opplysninger** om pasienten og helsehjelpen, samt de opplysninger som er nødvendige for å oppfylle meldeplikt eller opplysningsplikt fastsatt i lov eller i medhold av lov.
- > journalforskriften

§ 5. Administrative opplysninger

Oversikten nedenfor angir hvilke administrative opplysninger som det kan være relevant og nødvendig at fremgår av pasientens journal. Oversikten er ikke uttømmende.

- a) opplysninger for å kunne kontakte pasientens nærmeste pårørende
- b) opplysninger om når og hvor helsehjelpen er gitt og type kontakt, blant annet om helsehjelpen er gitt ved ordinær konsultasjon, videokonsultasjon, nettbasert behandling, medisinsk avstandsoppfølging eller opphold i institusjon
- c) kontaktopplysninger til pasientens faste lege (fastlege eller lignende), koordinator, kontaktleger og eventuelt annet personell som er nødvendig for å lette samarbeidet mellom helsepersonell om helsehjelp til pasienten
- d) opplysninger om pasienten har individuell plan samt en henvisning til hvor helsepersonellet kan finne frem til planen.

§ 6. Opplysninger om pasientens helse og helseforhold, inkludert opplysninger og vurderinger innhentet ved kliniske og medisinske undersøkelser

Oversikten nedenfor angir hvilke kliniske og medisinske opplysninger som det kan være relevant og nødvendig at fremgår av pasientens journal. Oversikten er ikke uttømmende.

- a) pasientens beskrivelse av sin situasjon og eventuelle ønsker for helsehjelpen
- b) opplysninger om pasientens sykehistorie og pågående behandling
- c) opplysninger om symptomer, observasjoner og funn ved undersøkelser, diagnostiske overveielser og andre medisinske opplysninger og vurderinger
- d) behandlingsplan for pasienten og status i gjennomføringen av planen
- e) opplysninger om behandling med legemidler, samt virkning og bivirkning av slik behandling. Opplysningene skal inneholde navn på legemidlet, virkestoff, styrke, mengde, dosering, indikasjon eller bruksområde og tidspunkt for når legemidlet er gitt. Opplysningene skal også omfatte en samlet og oppdatert oversikt over relevante opplysninger om pasientens legemiddelbehandling (pasientens legemiddelliste) etter § 9
- f) kritisk informasjon, inkludert alvorlige allergier og alvorlige reaksjoner på legemidler (CAVE)
- g) opplysninger om overveielser som har ledet til tiltak som fraviker fra gjeldende retningslinjer
- h) beskrivelse av de funn og vurderinger som ligger til

§ 7. Opplysninger om informasjon og informasjonsutveksling, reserverasjoner og samtykkekompetanse

Oversikten nedenfor angir hvilke opplysninger om informasjon og informasjonsbehandling, reserverasjoner og samtykkekompetanse som det kan være relevant og nødvendig at fremgår av pasientens journal. Oversikten er ikke uttømmende.

- a) opplysninger om det er gitt råd og informasjon til pasient og nærmeste pårørende, og hovedinnholdet i rådene og informasjonen
- b) opplysninger om melding av opplysninger til annet personell og til andre etater eller tjenester etter helsepersonelloven kapittel 5, 6 og 7, for eksempel henvisninger, epikriser, innleggelsesbegjæringer og resultater av rekvirerte undersøkelser, samt hvilke opplysninger slike meldinger bygger på
- c) opplysninger om pasientens reserverasjoner og samtykkekompetanse.

§ 8. Andre opplysninger

Oversikten nedenfor angir enkelte andre opplysninger, enn de som følger av § 5 til § 7, som det kan være relevant og nødvendig at fremgår av pasientens journal. Oversikten er ikke uttømmende.

- a) ved bruk av tvang; opplysninger om det faktiske og rettslige grunnlaget for tvangen og eventuelle vedtak fattet av kontrollkommisjonen eller fylkesmannen
- b) opplysninger om pasient med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade har mindreårige barn eller mindreårige søsken, jf. helsepersonelloven § 10a
- c) opplysninger om foreldre eller andre omsorgspersoner som har konsekvens for barnets behandlingssituasjon
- d) opplysninger om sykemeldinger og attester utarbeidet i forbindelse med helsehjelp
- e) opplysninger om sakkyndige erklæringer o.l.
- f) opplysninger om pasienten er erklært utskrivningsklar fra spesialisthelsetjenesten eller om det er mottatt slik melding fra spesialisthelsetjenesten.

Plikt til å dokumentere

- Barneverntjenesten har en plikt til fortløpende å dokumentere (skrive ned) sentrale vurderinger og relevante opplysninger og i saken
  - God forvaltningsskikk
  - Krav til forsvarlighet i saksbehandlingen
  - Nødvendig for internkontroll

Hvorfor?

- Synliggjøre hva tjenestene har gjort og hvorfor det er gjort.
- Sikrer den enkeltes rettssikkerhet
- Gjør det mulig å overprøve tjenestenes vurderinger og beslutninger
- Bidrar til å sikre kvalitet og kontinuitet.

Hva og hvordan skal det dokumenteres?

Gjennomgående store mangler og fravær av barnevernfaglige analyser og vurderinger i journalene.

Hvorfor svikter vi her?

- Vanskelig å sette ord på vurderingene?
- Tidspress?
- Forståelse av sammenhengen mellom å skrive ned vurderinger og kvalitet?

Særlig utfordringer med dokumentasjon?

- Fravær av løpende vurderinger og evalueringer
  - Ved tilsyn/granskning er det umulig å vite hva eller om det er gjort vurderinger og kvaliteten på disse
- Referater
  - Når skrives de?
  - Gis det mulighet til innspill fra barn/foreldre?
  - Hvordan skrives de, hva er formålet?
- Det skilles ikke tydelig mellom faktum og vurderinger

”
**For mye faktum
og for få
vurderinger**
”

Beslutningsprosessen

Må være tydelig hvilket faktum som er lagt til grunn og hvilke vurderinger som er foretatt.

Beslutningsprosessen avhengig av:

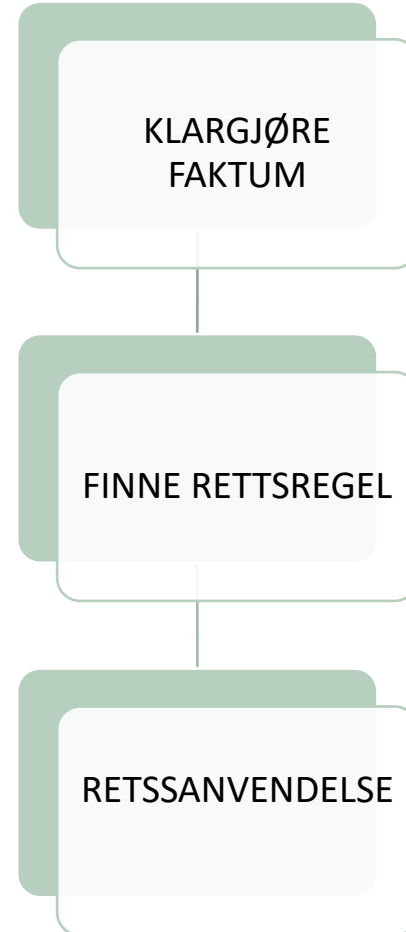
- faktiske opplysninger
- gode vurderinger av relevante faktiske opplysninger
- forankring i relevant avgjørelsesgrunnlag (hjemmel)
- avveininger/vurderinger (på grunnlag av relevant faktum og relevant avgjørelsesgrunnlag)

Analyser og vurderinger:

- utøve barnevernfaglig skjønn (dokumentere barnets behov og hva som vil være til barnets beste)
  - Sette opplysninger sammen og gjøre analyser; trekke konklusjoner fra faktagrunnlaget
  - Barnets erfaringer og synspunkter må tas inn i de barnevernfaglige analysene, tillegges vekt og drøftes som ledd i beslutningene

Sammenlikning - Rettsanvendelsesprosessen

Styring og ledelse- særlig viktig på barnevernfeltet

- ✓ Styring og ledelse av arbeidet er en nødvendig og vesentlig forutsetning for å heve kvaliteten, inkludert forvaltningsforståelsen
- ✓ Kommunens ansvar etter internkontrollforskriften
  - ✓ Den overordnede styringen (internkontrollen) må være innrettet slik at den fanger opp vesentlige svakheter ved arbeidet
  - ✓ Arbeidet i den enkelte sak skal kvalitetssikres gjennom leders oppfølging av saksbehandler.
  - ✓ Det må sikres at beslutninger (av en viss betydning) følger beslutningsmodellen som gjelder for arbeidet.
  - ✓ Leder ansvarlig for at veiledning og oppfølging av den enkelte saksbehandler er tilstrekkelig systematisk.

